

Position paper Branches Gespecialiseerde Zorg voor de Jeugd (BGZJ) Rondetafelgesprek Evaluatie Jeugdwet 23 april 2018

Het Rijk is verantwoordelijk voor het stelsel van jeugdhulp en een goede uitvoering van de Jeugdwet, voor het waarborgen van de continuïteit en de kwaliteit van zorg. Dat betekent niet dat het Rijk alléén verantwoordelijk is voor het laten slagen van de Jeugdwet of de beoogde transformatie, dat zijn alle betrokken partijen gezamenlijk. Zorgaanbieders en gemeenten werken elke dag hard om snel(ler), beter(e) zorg dicht(er)bij te bieden. Dit position paper van de Branches Gespecialiseerde Zorg voor Jeugd (BGZJ: Jeugdzorg Nederland, GGZ Nederland, VGN en VOBC) dient als inbreng voor het Rondetafelgesprek over de Evaluatie van de Jeugdwet. Wij informeren u graag over onze bevindingen over de Jeugdwet en onze ambities als het gaat om de jeugdhulp in Nederland. De jeugd verdient onze beste zorg en wij gaan graag met u in gesprek over hoe we dit kunnen realiseren.

1. Welke veranderingen ervaren wij sinds de invoering van de Jeugdwet?

Partijen hebben veel energie gestopt in de transitie, maar daarmee heeft een échte transformatie van de jeugdzorg nog niet plaatsgevonden. De BGZJ onderschrijft deze belangrijkste conclusie in het rapport van de tussenevaluatie Jeugdwet. Er wordt niet minder vaak een beroep gedaan op gespecialiseerde jeugdhulp; ondertussen is daarop al wel bezuinigd. Bovendien blijft de inzet op preventie achter.

De BGZJ ziet ook dat er mooie initiatieven worden genomen die in lijn zijn met de gedachte achter de Jeugdwet. Voor definitieve uitspraken over de resultaten van de (invoering van de) jeugdwet is het nog te vroeg, zo stelt ook de tussenevaluatie.

2a. Conclusies tussenevaluatie Jeugdwet zijn herkenbaar

Veel conclusies uit het evaluatierapport zijn herkenbaar voor de BGZJ, namelijk:

- Veel ouders en jeugdhulpaanbieders ervaren problemen in de toegang tot de jeugdhulp;
- De meest kwetsbare gezinnen hebben niet méér aandacht gekregen;
- Gemeenten en aanbieders van gespecialiseerde zorg ervaren budgettaire krapte.
- Er is nog geen sprake van een verminderd beroep op gespecialiseerde hulp, maar er is hierop wel al bezuinigd;
- Aanbesteding staat in de praktijk op gespannen voet met de gewenste samenwerking tussen gemeenten en aanbieders van jeugdhulp, en tussen aanbieders onderling.
- Professionalisering van het opdrachtgeverschap van gemeenten verdient een stevige impuls;
- Verschillen tussen gemeenten dragen bij aan de grote administratieve lastendruk voor jeugdhulpaanbieders;
- Het verminderen van de administratieve lastendruk is ook noodzakelijk om professionals meer tijd en ruimte te geven voor het verlenen van daadwerkelijke zorg;
- Het ontbreekt aan landelijke gegevens over de kwaliteit van de jeugdhulp;
- De samenhang in hulpverlening, zeker bij de overgang van 18- naar een volgend stelsel, wordt nog onvoldoende gerealiseerd.

2b. Wat missen wij nog in de tussenevaluatie?

De verbinding met andere wetten

In de tussenevaluatie missen we de verbinding met andere wetten. Met name de Wet passend onderwijs, maar ook de verbinding met de Wmo, de Participatiewet, de Wet

langdurige zorg en de Zorgverzekeringswet. Voor kinderen met een beperking bijvoorbeeld ontstaan juist veel knelpunten door nieuwe schotten tussen wetten. Bijvoorbeeld waar het onduidelijk is vanuit welke wettelijk kader de hulp gefinancierd moet worden. Deze knelpunten spelen vooral voor jonge kinderen (0-6 jaar) met een ernstige verstandelijke of meervoudige beperking en voor jongvolwassenen (18-27) met een (licht) verstandelijke beperking.

De inhoudelijke aansluiting tussen de Jeugdwet en de justitiële keten

Ook is in de evaluatie niet gekeken naar de bredere justitiële keten. Om conclusies te kunnen trekken over het werk van de jeugdbescherming en jeugdreclassering moet ook gekeken worden naar de civielrechtelijke en de strafrechtelijke keten. De organisaties voor jeugdbescherming doen immers hun werk deels binnen de kaders van de Jeugdwet en deels binnen het civiel- en strafrecht.

Bij de volgende evaluatie is het belangrijk dat voor een brede invalshoek wordt gekozen en er wordt gekeken naar de hele veiligheidsketen, de activiteiten van de Raad voor de Kinderbescherming, Halt, en kinderrechtshulpverleners, en ook Veilig Thuis (geborgd in de Wmo).

Aandacht voor gezinsbehandeling

Het bewustzijn over (psychische problemen en) kwetsbaar ouderschap neemt toe en we zien mooie voorbeelden waarbij intensieve, integrale ambulante gezinsbehandeling patronen doorbreekt van mishandeling en intergenerationele problematiek. Meer aandacht voor gezins-/systeemdiagnostiek en gezinsbehandeling is belangrijk, samenwerking van jeugdhulp met de volwassen-ggz/ zorgverzekeraars biedt kansen voor duurzame en kosteneffectieve resultaten voor kinderen, gezinnen en de maatschappij.

Aandacht voor jeugdigen met een beperking

Wat wordt gemist in de evaluatie van de jeugdwet is specifieke aandacht voor jeugdigen met ontwikkelingsvragen of een beperking. Dit herkennen we ook uit de praktijk. Het is belangrijk dat er meer oog komt bij gemeenten voor deze kinderen die vanwege hun beperking hulp en ondersteuning nodig hebben om zich optimaal te kunnen ontwikkelen en dit ook doorvertalen naar een passende toegang, toeleiding tot hulp en duur van indicatiestelling.

3. Wat is er nog nodig om de transformatie verder te brengen?

Zorg voor goede randvoorwaarden

De randvoorwaarden om tot echte transformatie en een goed lopend jeugdstelsel te komen zijn nog niet op orde. In de afgelopen jaren hebben we daar meermaals uw aandacht voor gevraagd. De gezamenlijke verantwoordelijkheid van gemeenten en zorgaanbieders voor steeds betere en betaalbare zorg vraagt om een intensief en langduriger partnerschap (meerjarige contracten). Maar door de combinatie van bezuinigingen, te lage tarieven, aanbestedingen met gebrek aan dialoog en kortdurende contracten maken wij ons zorgen over de kwaliteit, capaciteit, continuïteit en toegankelijkheid van de (specialistische vormen van) jeugdhulp. Van gemeenten en jeugdhulpaanbieders wordt continuïteit van zorg gevraagd en wordt innovatiekracht verwacht, een niet geringe opgave bij budgettaire krapte.

Stel verplichte standaarden en regionale samenwerking verplicht

De hoge administratieve lasten blijven eveneens een groot knelpunt. Teveel gemeentelijke variatie leidt tot hoge administratieve lasten: financiële middelen die daardoor niet ten goede komen aan de directe zorg aan jeugdigen en gezinnen. Om ongewenste

versnippering te voorkomen is het bovendien van belang dat de regionale samenwerkingsverbanden niet uiteenvallen. De BGZJ is blij met het voornemen van de minister om met een AMvB de mogelijkheid te realiseren om de landelijk ontwikkelde standaarden en/of regionale samenwerking verplicht te stellen. Wij vragen de Tweede Kamer om de minister de gevraagde bevoegdheid te verlenen. Hulpstructuren met gezag en mandaat (opvolgers voor TAJ, ISD, zorglandschap) blijven voorlopig nodig om waar nodig in te kunnen grijpen bij dreigende problemen zoals liquiditeitsproblemen en om innovaties te stimuleren. Daarnaast is een transformatiefonds van belang voor de vernieuwing die weliswaar lokaal op gang moet komen maar die randvoorwaardelijk zo moet zijn ingericht dat voorkomen wordt dat het versnippert.

Ondersteun de doorontwikkeling van een toekomstbestendig zorglandschap

Met de Jeugdwet zijn doelen en ontwikkelrichtingen meegegeven. De BGZJ heeft hiervoor met de door Rijk en VNG omarmde visie '[Passende zorg en behandeling voor jeugdigen](#)' meer houvast geboden. In dit document is sprake van een zorglandschap met vormen van *basisjeugdhulp*, *specialistische hulp veel voorkomend* en *specialistische hulp weinig voorkomend*.

De visie gaat uit van een zich permanent ontwikkelend zorglandschap. Wij willen dat goede jeugdhulpactiviteiten van vandaag worden vervangen door betere zodra daar (wetenschappelijk) onderbouwde aanwijzingen voor zijn. Daarbij is passende aandacht nodig voor alle vormen van jeugdhulp, van preventie tot en met weinig voorkomende specialistische zorg. Een op continue verbetering gerichte attitude en een kennisinfrastructuur zijn nodig om de transformatie met elkaar vorm te geven en betere hulp voor kinderen en gezinnen te realiseren. De BGZJ start nu een vervolgtraject met accounthouders in de regio waarmee de visie verder uitgewerkt en innovatie in de regio's ondersteund wordt.

Het totale jeugdlandschap en haar ontwikkeling

EBP = Evidence Based Jeugdhulp = Bieden van goede jeugdhulpactiviteiten die vervangen worden als wetenschap laat zien dat het beter kan

Wij vragen het Rijk om de doorontwikkeling van het zorglandschap voor jeugd en gezinnen te ondersteunen. De Tweede Kamer vragen we erop toe te zien dat het Rijk in samenwerking met gemeenten, aanbieders en cliënten/ouders de beoogde ontwikkeling realiseert. Hierbij vragen we uw aandacht voor de volgende ontwikkelpunten:

- *Investeer in de kwaliteit van de toegang en de basisjeugdhulp*

In de tussenevaluatie van de Jeugdwet wordt kritisch gekeken naar de lokale teams (wijkteams). De onderzoekers constateren dat het nog onvoldoende lukt om passende zorg te organiseren. Om de lokale/regionale toegang en basishulp te verbeteren, is het van belang dat gemeenten conform artikel 2.2 van de Jeugdwet, komen met regionale plannen waarin staat hoe ze de zorg nu en in de toekomst vorm willen geven. Met aandacht voor het sterker maken van wijk en buurt, het inbrengen van specialistische kennis in lokale teams, en het tijdig op- en afschalen. En met aandacht voor de verbinding tussen de verschillende soorten van jeugdhulp (van licht tot specialistisch) met kinderopvang en alle vormen van onderwijs, en een gecombineerde inzet van middelen van de jeugdwet, WMO, participatie, onderwijs en veiligheidsketen. Daarvoor is geen wetgeving nodig maar een cultuuromslag. Daar kunnen gemeenten direct mee beginnen.

- *Zet direct passende jeugdhulp in*

De Kinderombudsvrouw stelt dat te lang lichte hulp wordt ingezet waar zwaardere hulp passend is. De positie van de jongere raakt ondergeschikt aan organisatorische en financiële belangen. Hiermee zijn kinderen niet tijdig geholpen en wordt de problematiek van kinderen en ouders onnodig weerbarstiger. We kunnen teleurstellingen bij kinderen en ouders voorkomen en de kosten terugdringen als we direct de juiste jeugdhulp zouden inzetten (*matched care* in plaats van *stepped care*). Daarvoor is investeren in een goede triage van groot belang.

- *Zorg voor een betere verbinding tussen onderwijs, jeugdhulp en/of zorg*

Alle kinderen hebben het recht om te leren en zich te ontwikkelen. Kinderen met een beperking zijn echter niet altijd verzekerd van een passend aanbod van onderwijs, jeugdhulp en/of zorg. Kansen liggen bij een betere verbinding tussen onderwijs en jeugdhulp. De BGZJ werkt in overleg met ouders/cliëntvertegenwoordigers, onderwijspartners, VNG en de ministeries van VWS en OCW en andere partners aan een gedeelde visie en een plan van aanpak om de lerende praktijk en de regionale samenwerking te ondersteunen. Wij vragen het Rijk om deze ontwikkeling, vergelijkbaar met de beweging rondom het zorglandschap jeugd, te ondersteunen en adequaat te faciliteren en tevens te kijken naar maatregelen die de combinatie van onderwijs, jeugdhulp en/of zorg makkelijker maken.

- *Help kwetsbare jongeren zelfstandig te worden*

Schotten tussen wetten zorgen er nog te vaak voor dat kwetsbaren jongeren niet de meest passende ondersteuning krijgen als ze 18 worden. De continuïteit van zorg is nog niet goed geborgd in het nieuwe stelsel. We juichen het toe dat minister De Jonge inzet op de ondersteuning voor pleegzorgjongeren tot 21 jaar, maar pleiten voor verbreding. Ook jongeren die opgroeien in residentie, een licht verstandelijke beperking hebben of met psychische problemen kampen, hebben continuïteit van zorg nodig. Door te zorgen voor een warme overdracht met passende zorg en ondersteuning en door domeinoverstijgend te werken, kunnen deze jongeren beter worden geholpen. Het Rijk moet de hiervoor benodigde beleidsaanpassingen en wetswijzigingen doorvoeren om in de uitvoeringspraktijk een integrale aanpak mogelijk te maken.

- *Zorg voor betere rechtsgelijkheid onder jongeren*

In de tussenevaluatie wordt geconstateerd dat er sprake is van rechtsongelijkheid tussen jongeren in de gesloten jeugdzorg aan de ene kant en jongeren in de psychiatrie en in justitiële inrichtingen aan de andere kant. De vrijheidsbeperkingen voor jeugdigen in de gesloten jeugdhulp zijn op basis van de Jeugdwet met minder waarborgen omkleed. De BGZJ zet zich in voor een betere rechtsgelijkheid en reductie van vrijheidsbeperkende maatregelen zoals in afzondering plaatsen. Dat vraagt om training van medewerkers, het ontwikkelen van alternatieven en het delen van good practices. Waarborgen in de wet helpen daarbij, omdat dan voor alle jongeren en instellingen dezelfde landelijke regels gelden. De BGZJ vraagt Rijk en gemeenten hen (financieel) te ondersteunen in deze ambities.

- *Ruimte voor professionals, kennisontwikkeling en opleiden van professionals*

De Jeugdwet heeft nog niet geleid tot 'meer ruimte voor professionals'. Hier liggen diverse oorzaken aan ten grondslag, zoals de diversiteit in regelingen vanuit gemeenten, de veelheid en diversiteit aan toezichthouders en toetsingskaders, de stapeling van klachtenprocedures alsook structuren binnen zorgorganisaties. De professionaliseringsopgave in de jeugdhulp vraagt nog om een stevige impuls. Met het Rijk en andere betrokken partijen willen we een bezinning op het huidige systeem van toezicht en kwaliteitsbewaking met als resultaat een vereenvoudigde en bij de lerende praktijk aansluitende manier van toezicht en kwaliteitsbewaking en -bevordering.

- *Ontwikkelen en opleiden van professionals*

Waardevolle ontwikkeling van jeugdhulp aan kinderen en gezinnen met (ernstige) problemen kan alleen vormgegeven worden middels degelijk onderzoek en aansluitende deskundigheidsbevordering van professionals. Dit kan niet regionaal, laat staan lokaal, adequaat en tegen acceptabele kosten vorm krijgen. In een versnipperde 'markt' staat de onderzoeks- en opleidingsinfrastructuur onder druk: een gevaar voor kennisontwikkeling en de beschikbaarheid van voldoende, goed gekwalificeerde professionals voor de toekomst. Wij vragen de minister een adequate regeling te treffen voor de benodigde (academische) kennis- en opleidingsinfrastructuur.

Ambities BGZJ

Wij willen dat de jeugdhulp, in onze complexe samenleving, aansluit bij de (hulp)vragen van jeugdigen. Wij hebben hierbij drie ambities :

1. Meer kinderen groeien veilig en gezond op in hun eigen gezin, liefst alle kinderen. Waar nodig met passende hulp en ondersteuning;
2. Alle kinderen en jongeren volgen onderwijs op het niveau dat bij hen past en dat aansluit bij hun wensen en mogelijkheden, voor zover nodig met passende hulp en ondersteuning;
3. Alle jongeren die volwassen worden, krijgen de nodige hulp en ondersteuning om te werken (arbeidsparticipatie) en volwaardig deel te nemen aan de maatschappij.

Tussen droom en daad...

Investeren in goede jeugdhulpverlening loont! Passende jeugdhulp voorkomt persoonlijk leed en hoge maatschappelijke kosten. [‘Tussen droom en daad’](#) is de veelzeggende titel van het vierde jaarverslag van de TAJ waarin voor het vierde jaar op rij dezelfde knelpunten worden geconstateerd. De ondertitel van het TAJ-rapport is ‘op weg naar een volwassen jeugdstelsel’. Na drie jaar kunnen we nog niet spreken van een volwassen stelsel. Net als bij opvoeden en opgroeien is het van belang dat er ruimte is om te groeien en dat er -waar nodig- grenzen worden gesteld. Wij verwachten beide ook van het Rijk als stelselverantwoordelijke:

- dat er voldoende ruimte is voor het realiseren van goede zorg middels goed toegeruste ondersteuningsstructuren die bijdragen aan de transformatie naar een toekomstbestendig zorglandschap én
- dat er grenzen worden gesteld aan de administratieve lastendruk en het uiteenvallen van de jeugdregio’s.

De jeugd verdient onze beste zorg. Wij zetten alles op alles om de doelen van de Jeugdwet te realiseren en wij gaan graag met u in gesprek over hoe de kloof tussen droom en daad te dichten.